

יום ה' כ"ב תמוז תשע"ה - (כ"ב כ"ד תמוז חזרה ישי"ש שב"ק)

באר הגולה 86

הלכות תפלין סימן לב

(ל) וכן נזהגין. וענין לעיל סימן יא סעיף ב: "יִשְׁמַעְמִינִי הַנְּקָבִים בְּמַרְצֵעַ * כְּעִין אוֹתִיּוֹת, אֶף-עַל-פִּי שֶׁנֶּקֶל לְאִינוּ-יְהוּדִי * לִזְמַן אֵין חוֹשְׁשִׁין, * מִשּׁוּם דְּמִקְרָת הָאִינוּ-יְהוּדִי כֵּן נִכְרִי יִשְׁאָל (לא) בְּטִבְעוֹת (ר) עֵין: * יֵאָדָּר שֶׁעֲבָדוֹ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ אִם יֵשׁ תִּקּוֹן לְחֹדֶר לְעַבְדּוֹ לְשִׁמּוֹ, * יִתְבָּאָר בְּטוֹר יוֹרֵה-דָּעָה (טו) סִימָן רַעַא: * יֵב * יִהְיֶה הַקֶּלֶף מֵעוֹר בְּהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף (טז) [עו] * הַשְּׁהוּרִים, * אֶפְלוּ מִנִּבְלָה וְיִטְרַפָּה שְׁלֵהֶם, אֶבֶל לֹא מֵעוֹר בְּהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף הַשְּׁמָאִים, דְּכַתִּיב "לִמְעַן תִּתְּנָה * תּוֹרַת ה' בְּפִיו", מִמֵּין הַמִּטָּר לְפִיָּה. וְלֹא מֵעוֹר דָּג אֶפְלוּ הוּא טְהוֹר, מִשּׁוּם דְּנִפְשֵׁי זַהֲמָה: * יֵב * יִהְיֶה הַקֶּלֶף שְׁלֵם, שְׁלֵא יִהְיֶה בּוֹ נִקְבִּים שְׂאִין הֲדִיו עוֹבֵר עָלָיו, * דְּהִינוּ שְׁלֵא תֵּהָא * הָאֹת נִרְאִית בּוֹ תְּלוּקָה (יז) [יז] (לב) לְשִׁתָּם: * יֵד * הַסּוֹפְרִים הַזְּרִיזִים

באר היטב

בסוף העמוד מהני, אבל אינו מועיל אם סיעו להשחיר הקצוות. ובדיעבד אפילו לא סיעו כלל בשר, ועל-כפנים צריך שיאמר לעובד-בוכבים למה לחתוך הסיד לשמה, וענין באר-עשק סי' י' ובהרמ"ע סי' צד: (ל) עין, כתב הג"מ אם נתנו מתחלה בעבוד לשם קנישה ויכל להניח העובד-בוכבים להוציא ולתקנו וא"צ לסיעו עוד, ענין מ"א: (טו) סימן רעא, דין-לויין לחוד ולתקנו, ע"ש סי' א' מ"ש: (טז) הטהורים, בתוספות דפוס דף י' כתבו בשם הירושלמי דאפילו שאר ספרים שיש בהם שמות אסור לכתב על עוד בהמה טמאה, מ"א. בתשובת הרמ"ע סימן לו כתב דיש מצלות: דשל שליל מצוה מן המבחר, ושל חיה יותר משל בהמה, ובהמה שחושפת צריך משל חיה נבלה ע"ש וכו' בשכנה"ג ובע"ת, אי בהמה טמאה שגוללה משהורה אם עורוהיה לשר לתור, או עוד בהמה טהורה שגוללה משמאה אי פסול לתור, עין בתשובת יד-אלהינו סימן ב שהאר"ף והעלה להחמיר, עוד של בהמה רובעת ורובעת אסור לכתב תורה, יד-אלהינו סימן לה ע"ש: (יז) לשתיים, ר"ל דבשעת הבחינה נספם שהדיו עובר עליו ואין נקב נרש בקלמס, אף-על-פי שהקא נקב בק

משנה ברורה

לעשות לשמה עבד: (ל) וכן נזהגין. ומהנהגה לפי דברי אחרונים לכתחלה צריך להיות כך: שישים הישראל בעצמו העורות לחוף הסיד לשמה, ויאמר לעבדו שכל שאר מלאכת העבוד שיעשה הוא יעשה גם-כן לשמה, ויכול העבדים אחר-כך להוציא בעצמו ולתקנו ואין צריך עוד לעמוד על גבו ולסיעו עוד. ואם נתן הישראל העורות בעצמו לחוף הסיד לשמה ולא אמר כלום להעבדו, כתב הפריימקדים דצריך עיין בזה נפי לפי דברי הבית-יוסף ביו"ד דעה בסימן רעא כשר אפילו לדברי הרמב"ם, והב"ח אורח. אכן לפי דברי הבודע ביהודה בסימן קעה, עין שם, ובאורי הגאון מהר"ם בנעט על המדרכי סוף הלכות ספרותורה, יש להקל בדריעבד⁽⁵⁰⁾. ואם סיעו הישראל להעבדים קצת פסוף ובה גמר מלאכת העבוד, ולא אמר לעבדים כלל שיעשה לשמה, (טו) זה בודא לא מהני, דמסנע אין בו ממש. והני מלי שנה אמר העבד לא עשה בעצמו רק בסיוע עם העבדים, אבל אם גמרו הישראל בעצמו בלא סיוע העבדים, כגון שהוציא הישראל העורות מן הסיד קדם שנגמר עבודו וחרו ותייחם בתוך הסיד לשמה, הש"י ביו"ד דעה והגאון מהר"ם הפ"ל מקלין בזה, ואין למחות ביד הנהגה להקל בדבריהם, וכמו שבררנו בבאר הגולה: * (לא) בטיביות עין. שנתן בסימניו, או שאלו הנקבים נעשו יותר מחדש משלו. ויש אומרים (לו) שכתב בראש בפנים במקום שאין דרך לעבד הראש וישאר הכתב עד אחר העבוד, ולא יספן במרצע מומת נשש זיף, ובדיעבד יש להקל בהשלחן-ערוך: * (לב) לשתיים.

מעלה כלל ידיו בזה לדברי הש"י ומהני. אחר-כך מצאנו בעוה"י להגאון מהר"ם פנעט בבאורו על התפלין סוף הלכות ספרותורה דרי"א או יסע, שמוכח שהיה מדבריו שם שורא סובר גם-כן כמו שכתבנו, שאפילו לא אמר לעבדים מענין לשמה מהני, כיון דעשה הישראל פעלה בעצמו במלאכת העבוד לשמה: * בעין אותיות, בדי שלא יחליטם העבדים בעורות אחרים, ודוקא בעין אותיות, אבל נקבים כף לסימן לא מהני (פמ"ג): * לזיף, שנתן העור על-גבי עור אחר ועושה גם-כן במרצע בעין אותיות האותיות, כתב הספציית-השקל, דצריך ויחיות מרבה כשמצבד על-ידי עבדים אפן הוא מניח מליתין על הנקבים הנמצאים בהקלף, ואותן טלאים קרוב לדאי שלא נחשבו לשמה, שכן מחמירות עורות שנקצו ונטול מקל אשר יבוא לידו להשיל טלאי, ובקשי נקרים אחר העבוד כי אם נגר השמש: * משום דמקריה. הא לא הכי לא שני בזה ספקא ודוקא לקלא (כי ליתא ללשמה הוא דרפנו), דכל שנתנה בו העבדים גליל וקרוב לדאי הוא: ובמקום דלא נתנה בו העבדים על-ידי החליפין, קומא לן דלא חוששין לאתלופי (פמ"ג): * יתהי הקלף מעור בהמה וכו', עוף משה, ואחריו מיה, ואחריו בהמה, ושליל יותר טוב, שצריך לא יצא לאור העולם⁽⁵¹⁾ (אחרונים): * הטהורים, וטהורה שגוללה מוטמאה, עין בתשובת יד-אלהינו סימן ב שהאר"ף והעלה להחמיר, אבל טמאה שגוללה משהורה ממיר עליה סת"ם, ועין בתשובת סת"ם הלכות תפלין סימן לו, ועוד של אסור הנאה, עין בפריימקדים⁽⁵²⁾ בסיני-קטן כו: * ואפילו מנבלה וכו', ואפילו נחשלה על-ידי אחרים, כגון נחירות וקצירות, תוספות שכתב ק"ח: * "תורת ח"י", ואפילו שאר ספרים שאינם נח"י, שיש בהם שמות שאינם נחשבים, ואם הם כחובים רק בקצו לסימן השם, יש לומר דצריך לכתב, והוא הדין ספרי הש"ס ומוסקים כהאי ג'א שרי (פמ"ג): * האות וכו' תלויה לשתיים, עין במשנה בראה סוף סעיף קטן לב בזה שכתבנו "אם לאחר הבחינה וכו' ואין אם יש בו צורת אות וכו'". ואם נקב ששעשה לאחר הבחינה הוא רק פאסע עבי האות, אפשר דיש לצד להקל כהש"י אפילו אם אין בו שיעור אות עד המקום ההוא, כיון דלא נחשבה צורת האות

שער הציון

(טו) פריימקדים: (לו) מנן אברהם:

ג. הנהגה מהני
מהלכות תפלין
ד. הכוונה שמיטת שם
השטור ביו"ד דעה שם
בשם תשובה להגאון
ה. כש"ס ת שכתב קח
ו. שם תפלין קח
ז. כריי אסוריה
בסימן לו ח שם

שערי תשובה

מהני למנהג ולא לסתם, ואם עבד לקוה לא מהני אלא לקוה לבד וכמ"ש הכי"ס סי' לב ע"ש: (טז) הטהורים, עב"ת. וכתב בבכור-שור בשם דף קה, מנן שאין מוטבין תפלין כרי, והוא עפ"י מה שבארנו בשאלה אחת אם מותר לכתב תפלין ע"ג עוד בהמה טהורה ששענה ונשנית ע"ז, והעלנו לפי מ"ש נאן ובענין מן המסר (נר"ל שכתבנו שם הוכיח דמסר ממש בענין, ודלא כמ"ש התוספות דקא"ר על הפ"ן. וספר תשובותי נעלמו מן העין נחבל על ראדיון), אלא אפילו לפרוש תהום דהסנה על הפסוק המסר מ"מ יש לאמר דע"ז אהקש למען כ"י עין שם: (יז) לשתיים, עב"ת. עין בתשובת הגאון בעל אבן העזר הנדפס בגלילי המגא. וצוין בשו"ת בית-אפרים חלק א"ח סי' ג מ"ש:

באר הגולה

הסיד, ודרי על-פיהם מנהג גרע, דבהתחלת הסיד אפילו לא היה בעבוד ראשון שום אמירה לעבדו מהני, כמו שנראה מדברי השו"ר ביו"ד דעה שם, ובאן צריך ע"כ אמירה לעבדו, דמסנע לבד אין בו ממש; אלא על-פיהם דעת הש"ס בזה שכתב במסנע, אין רוצה לומר שיעשה איהו מעשה בסיוע העבדים, דמסנע זו בודא אין בו ממש, אלא רוצה לומר שיעשה גם הוא איהו מעשה עבדו כלי העבדים, וסבירא דה"ט לומר דזה בודא חשיב חומה מעליתא למרשה, כיון דכלא גמר הישראל לא היה צריך העור שצבד, ועד כאן לא החמירו התוספות אלא דתקנו הקלף ושרטוטו זה לא חשיב חומה למרשה, כיון דבכ"ר נגמר מלאכת העבוד, אבל בזה שיעשה בעבוד מעשה נמורה, דכלא עשיתו לא היה העור נגמר בעבודו, מהני. ועל זה הביא ראיה מהנהגות הרק (שהוא קלף כראיתא בטורח), פירש, דהלא לענין שכתב בודא אין עבד אסור עבוד, וכמו שכתבנו בהלכות שבת לענין שכתב שאר מלאכות, ובאן מהני, אלא על-פיהם דבאן לא בעינן רק שיעשה מעשה שיהא מוכיח שיהא חומה מעליתא למרשה, אס"כ פלישין כשעושה הקמר בעבוד עצמו, דזה בודא מקרי עבוד אף לענין שבת (וקמו שמוכחים בשבת דף ע"ב, דפריך "הני מולח הני מעבד", אלקא אף דלא עשה כי אם מליתא בעלמא שצריך שם עור עליה ולא קלף, כראיתא בשבת דף עט, חז"ב משום עבוד, אס"כ פלישין כשעושה עפ"ן לבד, דבזה נגמר עליה מלאכת העבוד למקרא על-ידיה קלף ולא דמתא, דחז"ב, פלישין דמקרי עבוד לענין לשמה, ואס"כ אין אנו צריכין לומר ויכח סופר על תחלתו, דכסופו לבד די; ומהלא אין אנו צריכין גם-כן לומר שיעשה לעבדים בתחלתו לעשות לשמה, ובהו יסר כל הקשיות מדברי הרב טורי נקב. הוצא מדבריו, דשני עניני סיעו יש: אם עשה פעלה בשמחת העבדים ואפילו בתחלתו, כזה ודאי לא מהני רק באפן שלפאמר לעבדים למה לחוף הסיד לשמה, ואפילו זה לא מהני רק להראש, ובהו מורי השלחן-ערוך שכתב "וסיעו קצת בעבודה", אבל ודאי אם עשה פעלה בעצמו במלאכת העבוד, אף שתחלת העבוד עשה העבדים, כיון דכלא הישראל לא היה נגמר, סבירא לה להש"י מהני אף אם לא אמר לעבדים בתחלתו שיעשה לשמה, וגם הרמב"ם והתוספות דסבירא להו דהאמירה להעבדים לא

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לד]

ל'אחר שנקטב וכו' (ס"ק 59).

(59) מובא לסעיף טו. איתא בגמרא במנחות (כט, א) "אמר רב יהודה אמר רב, כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה". וכן פסק בשו"ע לעיל (ס"ד). וכתבו התוס' בגיטין (ב, ב ד"ה לא צריכא). שמקור דין זה הוא מדרשין בשבת (קג, ב) "וכתבתם", שתהא כתיבה תמה", דהיינו שצריך אות שתהיה מוקפת קלף חלק מסביבה, כדי שתהיה צורתה ניכרת היטב. והבי"ח (תחלת הסימן ד"ה ומ"ש בכתיבה) כתב, שדין זה הוא הלכה למשה מסיני.

וישנם כמה אופנים בדין זה: א. כתב אות בסוף השיטה והאריך את גגה עד סוף הקלף, או שכתבה בשיטה האחרונה והאריך את רגלה עד סוף הקלף, ונמצא שאין האות מוקפת מכל סביבותיה בקלף; ב. ניקב הקלף סמוך לאות או באמצעה; ג. אות הנוגעת בחיבורה, שאף על פי שלא נשתנתה צורתה, מ"מ אין היא מוקפת גויל.

והובא בגמרא במנחות (שם) "ניקב תוכו של ה"א כשר, יריכו, אם נשתניו בו כשיעור אות קטנה כשר, ואם לאו פסול". ופירש רש"י שם בלשון ראשון: "ותוכו", רגל שבפנים, "יריכו", רגל הימנית. ולפי זה נמצא, שרגל הפנימית אין לה שיעור, ואפילו לא השתניו בה כמלא אות קטנה כשרה, וכן היא דעת הרא"ש (הלכות ספר תורה סי' טו). ובלשון שני פירש: "ותוכו", הגויל החלק שבתוכו, דהיינו שאפילו ניקב כל חללו כשר, שבתוכו אין צריך להיות מוקף גויל. ולפי פירוש זה, "יריכו" היינו הן רגל הפנימית והן רגל הימנית, שבשתיהן צריך מלא אות קטנה, וכן פסק המרדכי. ולפי הירושלמי במגילה (פ"א ה"ט, הובא במרדכי הל' ספר תורה סי' תתקנ"ג) צריך להיות מוקף גויל גם בתוך חלל האות. וכתב החזו"א (א"ח סי' ח ס"ק ד) שאין הלכה מיוחדת של הוקף גויל, אלא רק שבשהאות אינה מוקפת גויל נפסדת צורתה, ולפיכך יש כמה דרגות בענין זה, וקבעו חכמים על כל מקרה האם נפסדה בו צורת האות.

[משנ"ב ס"ק לו]

אָפּל אַם ל'אחר כתיבה נעשה נקב וכו' אינו מקף גויל, כ'ש"ר (כו', אין לכתב אפילו אם הנקב באמצע חללו ואין ממלא את תוכו) (61).

(60) אמנם לקמן (סוף משנת סופרים) הביא את דברי הפמ"ג בכללי מוקף גויל, שדוקא בדיעבד כשר, אבל לכתחילה צריך לתקנו, דהיינו לגרור קצת מעובי האות.

ובטעם הדבר שלאחר הכתיבה הרי זה כשר, כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ח) שכיון שדין מוקף גויל נלמד מהפסוק של "וכתבתם", וכפי שלומדים שתהיה כתיבה תמה [וכמו שהובא לעיל בשם התוס'], די שיהיה כן בשעת הכתיבה בלבד, אולם לדעת הבי"ח המובא לעיל שדין מוקף גויל הוא מהלכה למשה מסיני, כתב הפמ"ג שאף אם נעשה אינו מוקף גויל לאחר הכתיבה הרי זה פסול, ועיין שם שטעם זה גופא חלק הפמ"ג על הבי"ח.

(61) ולהלן (ס"ק נג) תירץ באופן אחר, שלא נקט השו"ע לשון 'לאחר שנכתב' אלא משום סיפא, בניקב רגל ה"א, שבוה כשר רק בניקב לאחר הכתיבה.

[משנ"ב ס"ק לז]

ואם יין דינו כמבחוץ, אם היה הנקב בתוכו קדם כתיבה פסול (כו', יש לגרר קצת מבפנים מעבי הקו של האות ויהיה מקף גויל) (62).

(62) והחזו"א כתב (א"ח סי' ח ס"ק ד), שמלשון השו"ע משמע שפסול אף אם נעשה לאחר הכתיבה.

המשך במילואים עמוד 7

[משנ"ב ס"ק לב]

נסתם הנקב בדי' (כו', ונראה נקב דק כנגד השמ"ש) (64).

(58) ואם הדיו עב מהרגיל מחמת שמעורב בו גומן, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק טו) שהאות אינה כשרה, כיון שהנקב מורגש בהעברת הקולמוס. מאידך, הרעת קדושים (כאן ס"ק ו) והמקדש מעט (ס"ק לה) כתבו שהאות כשרה, מפני שלמעשה נסתם הנקב. אכן, לגבי הדיו שלנו כתב הלשכת הסופר (סי' ז ס"ק ד) שבלאו הכי אינו עבה כל כך כמו הדיו שבזמן הגמרא.

(54) ובאופן זה, כתב בביה"ל להלן (סכ"ה ד"ה אות אחת) שכשר אפילו אם הנקב מפסיק את האות לשונים. ובטעם הדבר כתב המקדש מעט (ס"ק לג) שמאחר שבדרך הקריאה הרגילה לא ניכר שיש הפסק, אין זה חשוב הפסק, ואין להתחשב במה שניכר הנקב כנגד השמש. ומדין זה הוכיח בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' א) שלענין דינים התלוים בראיה אין להתחשב בזכויות מגדלת כלל, בין לקולא ובין לחומרא, ואין הולכים אלא אחר ראיות עין רגילה. וכן פסק בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' ז אות ח).

[משנ"ב ס"ק לו]

אָפּל אַם ל'אחר כתיבה נחלק האות לשנים על-ידי נקב, וראין אם יש בו צורת האות עד קיום הנקב, כ'ש"ר (65).

(55) וטעם הדבר הוא, שכל טעם הפסול בניקב הקלף כשיש שיעור אות עד מקום הנקב, אינו אלא משום שאין להאות היקף גויל במקום הנקב, ומבואר להלן (ס"ק לד ו-נד) שלא צריך היקף גויל אלא בשעת הכתיבה.

ואות שחסר לה דיו באמצע עובי רגלה [בלא נקב] דיו מקיף את המקום החסר מכל צד, כתב הרעת קדושים כאן שדינו כנקב. מאידך, הגדולי הקדש (סוף ס"ק ח) כתב שהאות כשרה, מפני שאין שיעור לעובי האות ודי בקיום שמהצד להכשיר.

[ביה"ל ד"ה האות]

דגם הס"ז יתה צנה להקמיר (66), ולא פקדי הס"ז רק אם יש בו שיעור אות עד הקיום (הח"א) (67).

(56) שהלבושי שרד ביאר, שמה שהזיקל הס"ז בנקב שנעשה לאחר הכתיבה היינו משום שנקב שבעובי האות קל יותר אפילו מנקב שבתוך חללה, וכל שכן שהוא קל יותר מנקב שמחוץ לאות, וכיון שאפילו נקב שמחוץ לאות כשר כשנעשה לאחר הכתיבה, כל שכן שנקב בעובי האות כשר כשנעשה לאחר הכתיבה. וכיון שכתב הלבושי שרד שנקב בעובי האות קל יותר מנקב שמחוץ לאות, אם כן יש לומר שדברי הס"ז אינם אלא באופן שאין בנקב חיסרון יותר מנקב שמחוץ לאות, והיינו בנקב שמחוץ לשיעור האות, שבו שייך לומר שהוא קל יותר מנקב שמחוץ לאות, אבל בנקב שבתוך שיעור האות שאינו קל יותר, לא נאמרו דברי הס"ז.

(57) והחזו"א (א"ח סי' ח ס"ק א) כתב שאין לחלק בזה, ואין מועיל מה שיש שיעור אות עד הנקב, שמ"מ נחשב מנומר, ואם סומכים על המאורי שהזיקל, ניקב לאחר הכתיבה כשר אף בתוך שיעור האות.

[משנ"ב ס"ק לז]

שהסופרים שלחם עושים תקון אחר (68).

(58) ובזמננו, כתב הקסת הסופר (סי' כ ס"א) שאין נוהגים בכל זה. ובטעם הדבר כתב המשנת הסופר (שם), שדוקא בזמנם שהיו עושים את הבתים מקלף דק ורך מאד, והיה עובי הפרשיות בולט מבחוץ, אין זה גוי כשנראה מבחוץ בית אחד גדול ועב מחבירי, מה שאין כן בבתים שלנו לא שייך ענין זה.

יום א' ב"ה חמנו תשע"ה

מד באר הגולה

ט פנחות כט לפרוש
השני ברושי
אחריהם בפרק א
החלכות תפלין
י בפרק קמא דפגולה
הלכה ט כ בחלכות
ספירות וכתובות
הא' שפירוש
במנחות

עושים שלשה מיני קלפים: העב יותר לכתב בו פנשת 'שמע' שהיא (יט) [יט] קטנה, (לב) וחדק
ממנו לפנשת 'יהיה אם שמע' שהיא יותר גדולה, ולפנשת 'קדש' ולפנשת 'יהיה כי יבא' שהם
ארבות עושים קלף דק מאוד, וכן ותמלאו הפתחים פשוט וזהו נוי לתפלין: **טו** (לד) לאחר
שנכתב נקב (לה) בתוך הה"א או המ"ם, פשר, אפילו נקב כל תוכו, שהנקב ממלא (לו) כל החלל.
אבל בירושלמי משמע (לו) שגם בפנים צריך שיהיה מקנה קלף. (לח) נקב רגל פנימי של ה"א,
אפילו לא נשאר ממנו אלא בלישהוא, כפשר להרא"ש. הגה אבל שאר פוסקים (לט) מצריכין כמלא אות

שערי תשובה

[יט] קטנה. עכ"ל. ובכ"ז כתב בשם ירא אהרן שיש ט"ס בשי"ע וצ"ל: וחדק ממנו
פנשת יהיה כי יבא' שהיא יותר גדולה, ולפ' קדש ולפ' יהיה אם שמע שהם ארבות
עושים קלף דק מאוד ע"ש. ובחלכות קטנות סי' רנט כתב דאין צריך למינה ע"ש ודבריו
דחוקים, וגם כי מ"ש דדק לחין פשוט שנה מקלל הני' ביותר, וזאת רוצים להשוות
הפתחים שיהיה נוי לתפלין: (גם מה ענין לקרות לה אנכת בשביל שדחוקה באמצע, לכן

על"ה נה. ומחשבו ר' עקיבא איגר בדבור המתחיל אבל. שושאר בצירוף עין
על הט"ו. נראה שפסקה כזה להחמיר. ולפי באור הלבוש שרד בהט"ו נזכר
לומר בפשיטת דגם הט"ו יורה בזה להחמיר⁵⁶⁷, ולא מרי' הט"ו רק אם יש בו
שיור אות עד המקום שהוא⁵⁶⁸, וראיתו הוא משי"ע טו, ומה שהביא מנחם תוכו
הוא לא נדקא, ע"ש. לכן דין זה צריך עיון: * אבל בירושלמי. ענין במשנה
ברורה שכתבנו דע וכו'. וענין בט"ו שכתב דין מקדש, דאף בהירושלמי אין
פסול כי אם בנקב כל תוכו, ולא אם נקב תוכו מצד אחד סמוך קמין. וענין בפיר'
מגדים ובדור' החיים דזה לא קאי רק לתרוץ א' של הבית יוסף⁵⁶⁹, ע"ש, אבל
לתרוץ שני שלו שפסק המספר בזה בסמוך קמין טו, וזה דין הירושלמי
אם נקב בתוכו קדם הכתיבה סמוך להאות אפילו במקצתו פסול. ובאמת פן
איתא בירושלמי בהדא בפרק א דמגילה, אמר נדבך: נקב באמצע הבית, אם
גויל מקיפו מכל צד פשר ואם לאו פסול. ונראה לי פשוט שגם בנחת השורר פן,
אלא דבא למעט כמה שכתב "כל תוכו" לאפוקי היכא דנקב עצמיות תוף האות
ולא נשאר רק בחי' השענה מקנה גויל חלק מכל צדיו דכשר. ומדברי
הירושלמי הזה נספר סכנת העני' החיים שרצה לישב את דברי הט"ו סעיף
קטן ח, כי כתב שהשורר סובר בתרוץ ראשון של הבית יוסף ולכן פיענן דוקא
כל חלל⁵⁶⁷, שמדברי הירושלמי הזה מוכח בהדיא דלא בעינן כל חלל. ומכל
מקום לדבר, במקום הדחק שלא נדפדן לו סופ' שייכל לקלף בטוב מעט
סמוך לנקב כדי שיהיה מקנה גויל, נראה לי שייכל לסמוך על הפוסקים
שמכשירין אפילו נקב כל תוכו, כי אף שהט"ו כתב דאפשר שרצת הרמ"א
בתמא של שני הפרושים, המענין בדרכי משה הארץ וראה להרא' דרשנו

באר הלכה

על"ה נה. ומחשבו ר' עקיבא איגר בדבור המתחיל אבל. שושאר בצירוף עין
על הט"ו. נראה שפסקה כזה להחמיר. ולפי באור הלבוש שרד בהט"ו נזכר
לומר בפשיטת דגם הט"ו יורה בזה להחמיר⁵⁶⁷, ולא מרי' הט"ו רק אם יש בו
שיור אות עד המקום שהוא⁵⁶⁸, וראיתו הוא משי"ע טו, ומה שהביא מנחם תוכו
הוא לא נדקא, ע"ש. לכן דין זה צריך עיון: * אבל בירושלמי. ענין במשנה
ברורה שכתבנו דע וכו'. וענין בט"ו שכתב דין מקדש, דאף בהירושלמי אין
פסול כי אם בנקב כל תוכו, ולא אם נקב תוכו מצד אחד סמוך קמין. וענין בפיר'
מגדים ובדור' החיים דזה לא קאי רק לתרוץ א' של הבית יוסף⁵⁶⁹, ע"ש, אבל
לתרוץ שני שלו שפסק המספר בזה בסמוך קמין טו, וזה דין הירושלמי
אם נקב בתוכו קדם הכתיבה סמוך להאות אפילו במקצתו פסול. ובאמת פן
איתא בירושלמי בהדא בפרק א דמגילה, אמר נדבך: נקב באמצע הבית, אם
גויל מקיפו מכל צד פשר ואם לאו פסול. ונראה לי פשוט שגם בנחת השורר פן,
אלא דבא למעט כמה שכתב "כל תוכו" לאפוקי היכא דנקב עצמיות תוף האות
ולא נשאר רק בחי' השענה מקנה גויל חלק מכל צדיו דכשר. ומדברי
הירושלמי הזה נספר סכנת העני' החיים שרצה לישב את דברי הט"ו סעיף
קטן ח, כי כתב שהשורר סובר בתרוץ ראשון של הבית יוסף ולכן פיענן דוקא
כל חלל⁵⁶⁷, שמדברי הירושלמי הזה מוכח בהדיא דלא בעינן כל חלל. ומכל
מקום לדבר, במקום הדחק שלא נדפדן לו סופ' שייכל לקלף בטוב מעט
סמוך לנקב כדי שיהיה מקנה גויל, נראה לי שייכל לסמוך על הפוסקים
שמכשירין אפילו נקב כל תוכו, כי אף שהט"ו כתב דאפשר שרצת הרמ"א
בתמא של שני הפרושים, המענין בדרכי משה הארץ וראה להרא' דרשנו

פסולה, וברין זה יש שני פרושים: (א) דוקא אם לא היה מקנה גויל קדם הכתיבה, אבל (ג) אם לאחר הכתיבה נעשה נקב או קרע סמוך
לאות מבחוץ ועל ידי זה אינו מקנה גויל, כשר⁵⁶⁸, וכמו שכתבאר בסעיף טו בשלחן ערוך. (ב) דעת רב הפוסקים דאין צריך להיות מקנה
גויל רק מבחוץ להאותיות ולא בתוכן, חוץ מהירושלמי שפחמיר בזה. ועתה נבוא לבאר השלחן ערוך "אם לאחר שנכתב נקב וכו'",
השעם, דבפנים אין צריך להקפת גויל, ולפי זה אפילו אם הנקב קדם הכתיבה פשר, (מד) וזהו דנקט "אם לאחר שנכתב נקב", משום
דלכתחלה אין לכתב אפילו אם הנקב באמצע חלל ואין ממלא את תוכו⁵⁶⁹, אבל באמת אם עבר וכתב, אפילו אם היה הנקב קדם
שנכתב, פשר ואין צריך שום תקן: (לח) בתוך הה"א. והוא הדין (מה) שאר אותיות שיש להן ג' דפנות ויש חלק בתוכו, אבל ר'
פשוטה וכל שכן י"י וכו' וכו', לא תוף מקרי: (לו) כל החלל. ואפילו נגע הנקיבה פאות גופא, כל שנשאר (מו) שריטה דקה
מבחוץ, פשר, דאין שעור לעבי האותיות: (לז) שגם בפנים וכו'. ואם פן דינו במבחוץ, אם היה הנקב בתוכו (מו) קדם הכתיבה
פסול⁵⁶⁷, וענין בט"ו ובפרי' מגדים בשם הלבוש שיש להחמיר בהירושלמי. ודע דהירושלמי צריך הקפת גויל בכל הענינים מבפנים כמו
מבחוץ, עלי' פן אם נקב בתוכו קדם הכתיבה אצל האות ועל ידי זה אינו מקנה גויל, (מס) יש לגרר מעט מבפנים מעבי הקו של האות
ויהיה מקנה גויל⁵⁶⁸, וענין בבאר הלכה סוף דבור המתחיל אבל בירושלמי וכו': (לח) נקב. והוא הדין (מט) אם נקט קצת מהדי' ולא
נקב, ודוקא בה"א פליג הרא"ש ומכשיר אם נשאר בלישהוא בין למעלה מהנקב (נ) ובין למטה, דסבר (נא) דאין שעור להקפת
התלויה בה, ואפילו אם כתב מתחלה רגל קצר בזה, פשר להרא"ש: אבל בשאר אותיות כמו ח"ת וכו' וכו' (נב) גם הרא"ש מודה
דהרגל השמאלי דינו כמו רגל ימני: (לט) מצריכין כמלא וכו'. ומרי' בענין שאין בו חסרון משום הקפת גויל, כגון שנכתב

שער תפלין

(נא) ב"ה קנאברהם ואלה רבה ופרי' מגדים ודבר' החיים: (נב) ט"ו ודבר' החיים: (נא) פן מוכח מלבוש ישרד: (מא) פשוט: (מב) פשוט ומבאר ככמה
מקומות: (מג) לקמן בסעיף טו: (מד) פרי' מגדים ולבוש ישרד: (מה) פרי' מגדים: (מו) דלקמן: (מז) פרי' מגדים: (מח) פרי' מגדים: (מט) דבר' החיים:
(נ) שלחן ערוך של הנרי"ז: (נא) ב"ה: (נב) מוכח מהרא"ש וענין בבית יוסף:

ל שם במנחה דמנחות
מ מנחגי ספוטות
(יט) קטנה (מ) *והכי הלכתא (כ"י). (מא) *לנקב רגל (מב) הנמיני, (מג) אם נשפיר מנחג (מד) *מלא
אות קטנה *קשר, *ואם לאו פסול: טז (מה) *נפסק אחת מהאמיתות הגה (כ) [כ] (מו) *הפשוטות
*גזון וי"ו וי"ן, (מז) או שנפסק רגל (הא') [הנר'] וכיוצא בה (מרכי חלכות קטנות דף צב), (מח) *אם תינוק שאינו

באר היטב

(יט) קטנה. הינו וי"ד: (כ) הפשוטות. גזון וי"ו וי"ן, או שנפסק רגל הנר'.

משנה ברורה

לאחר הכתיבה, בדבסמוך סעיף טז בסופו, דאי לאו הכי פסול אפלו
אם נשפיר יותר ממלא אות קטנה גם להרא"ש: (מ) והכי הלכתא.
מקבירו אלו משמע דלא להתמיר בלבד פסק בדעת שאר פוסקים⁶⁶, אלא
דפשיטא לה דהלכה כותיה, ואס"כ צריך להזהיר מאד להספורים
שנשפיר בזה⁶⁷. ובתפילין ומזוזות דבעינן פסדן, לכאורה לא מהני שום
תקון אפלו התינוק קוראו לאות, כיון שאינו רואין שאין לו צורת אות,
הכלל זה לא מקרי ה' לפי דעת אלו הפוסקים, ובדלקמן בסעיף כה, עין
שם. ומכל מקום נראה דיש להקל עליהם, ודמיא שהקל הפרי"י
מגדים ב"ף פשוטה ששפיר מרבע על י"ד תקון⁶⁸, עין שם: (מא) נקב.
והוא הדין אם נפסק האות בלא נקב או נמחק קצה האות, ומקרי
השלשון ערוך בארכל, והוא הדין אם נפסק קצת מעכו, בין על ידי
נקיבה או על ידי מחיקה, אם נשאר שריטה דקה שחור כמו וי"ו או
וי"ד דקה, כשר, דאין שער לעכו האותיות, אלא דנקב בין בעכו בין
בארכל בעינן שנקב לאחר הכתיבה, ובדלקמן בסעיף טז (מב) וזהו
דח"ח: (מב) הנמיני, של ה"א. פתח הפרי"י מגדים: נראה לי שהוא
הדין לשאר אותיות כגון דל"ת למ"ד פ"א פשוטה צדי"ק פשוטה קו"ף
רי"ש או תי"ו או ח"ת [לכאורה בחי"ת בין רגלה הנמיני או השמאלית]⁶⁹,
אם נשאר מהנרף הנמיני כיו"ד די בכך, עד כאן לשונו. ועין לקמן
בסימן לו בדני צורת האותיות, באות למ"ד (יט) ופ"א פשוטה (י) וצדי"ק
פשוטה (ה) וקו"ף (ז) ובאות תי"ו (י): (מג) אם נשפיר. הינו מהנקב לצד
מעלה⁷⁰, ולא מצרפינן לה מה שלמשה מהנקב אפלו אם תינוק לא חפץ
ולא טפח קראה לאות⁷¹, כיון דאנו רואין שלא נשאר צורת האות בתקונו,
וכמו שכתבאר בסמוך בשם הש"י: אבל אם נשפיר מהנקב ולמעלה [או]
מהתפסס ולמעלה אם נפסק האות באמצע בשעור אות קטנה, כשר
ואין צריך להראותו לתינוק, והוא הדין אם כתב לכתחלה רגל קטנה
קצרה כזה דכשר, ועין בנדר"א פנים ובבאר הלכה: (מד) מלא אות
קטנה. הינו וי"ד ובקוץ התחתון שלו, לפי מה דפסק לקמן בסימן לו
בבית יוסף דלא מקרי וי"ד בלא קוץ התחתון: טז (מה) נפסק. יש
לפרש בשני אפנים: או מחמת נקב, וזה אין כשר פי אם נקב אחר-כך,
כמו שכתבאר בסמוך בפנים, או על ידי שנחסר הדיו באותו מקום,
(נ) ובאופן זה היה קאי הדין דשלשון ערוך אפלו אם בתחלת הכתיבה
נעשה כך: (מו) הפשוטות. ולפיכך אין מועיל בה אם נשפיר כמלא
וי"ד, דאדרבה נראית כיו"ד ופסול, הלכך בעינן תינוק בזה: (מז) או
שנפסק רגל הנר'ין. כך צריך לומר, ופרישו, וי"ו פשוטה, וכיוצא בה
גזון כ"ף פשוטה שרגלה קצרה ודומה קצת לדל"ת או לרי"ש נפמ"ג
דח"ח: (מח) אם תינוק. עין בש"י שכתב דהך נפסק מירי שנפסק
קצת מארץ האות ולמטה לגמרי, ולא נשאר מנוק רק החלק שקדם
התפסס, או תלוי בקריאת התינוק אם ספק לנו אם נשאר כשעור של
האות שהוא: אבל אם נשפיר גם למטה מן התפסס, והינו ששעשה
התפסס ברחבו של רגל האות, ואחר התפסס נשאר עוד למטה חלק מן
הרגל, בזה לא מועיל תינוק, דהתינוק יצרף מה שלמטה מנוק לחלק
העליון ובאמת אין לו צורך, וזה דומה לנפסק רגל האל"ף, אלא צריך
לכסות את חלק הנשאר אחר התפסס: ואין זה דומה למה שכתב
השלשון ערוך כאן דאין צריך לכסות שאר האותיות, דבהך ודאי מודה

שערי תשובה

מסנחטא לתיני קמי' בנדר"א ה"ן פ"ל: [כ] הפשוטות. עכ"ה, ומ"ש שאין לדקרי

באר הגולה

להקל בנקב כל חלוק: * והכי הלכתא. עין במשנה בריה סעיף קטן מ שכתבנו
"מקבירו וכ"י", וכן משמע בבית יוסף: ועין בנדר"א פנים בהלכות קריאת התורה
פ"ד כו דמשמע מקבירו משמע פסקא דרינא התמיר הנר"א, ולדבריו שם, נקב
כל חלול ונקב רגל השמאלי עד שלא נשפיר בו כמלא אות קטנה חד דיקא אית
לה: אבל המעין בנדר"א משה הארץ נראה להדיא מקבירו דמסכים לדעת המקדמי
דמקל בנקב כל חלול, אס"כ ממייל רגל השמאלי שזה רגל ימני לסל, כדודע
להמעין בפוסקים, דהא תלמי, לבד מהב"ח שכתב דהטור מקל בשניהם:
* נקב רגל הנמיני אם נשפיר וכ"י. עין במשנה ברורה בסעיף קטן מא שכתבנו
שם דיקא דהפגן אברקס שהביא בשם הנ"מ, דאם נשאר בעכו האות כמו וי"ו או
וי"ד דקה כשר, וכתבנו על זה השעם דאין שער לעכו האותיות: כל זה שכתבנו לפי
מה שכתב הפרי"י מגדים בסימן זה סעיף קטן י"ו על זה דאם נשאר שריטה דקה
שחור די בכך, משמע לכאורה לפי זה דאפלו בלישהוא כשר, ולא יתכן לפי זה
לשון הגמרא לר"מ, והכי איתא שם: נקב ידכו, אם נשפיר הימנו כמלא אות
קטנה כשר ואם לאו פסול⁷², משמע להדיא דאפלו נשפיר בלישהוא פסול, אף באמת
זה אינו מוכח כי אם לפי שיטתו דהמאורי, מה שאין כן לדין לא מירי הגמרא כלל
בנפסק האות מעכו, עין בפרי"י מגדים שם, ואין צורך שישאר בזה האות כמלא אות
קטנה: מכל מקום צריך עיון אחרי שהמגן אברקס הביאו: * מלא אות קטנה.
ואם זה היתב הוא מכתב בינוני, לכאורה דאין מועיל אם כמלא אות קטנה הוא
מכתב קטן⁷³, דאם לא י"כ אין שער לדבר, אבל אם זה היתב הוא סתם גדול, נראה
דכוונתו מהני אם כמלא אות קטנה הוא מכתב בינוני: * כשר. עין במשנה ברורה
מה שכתבנו שאין צורך להראותו לתינוק: כן משמע מכל האמיתות הלא הם
הפרישה והש"י והפרי"י מגדים ומצית השקל ונדר"א פנים, ולא שבקינן פשיטתא
דקמי גדולים משום פסקא דנדר"א פנים, ובאמת פליאה נשקב על דבריו, האין רצה
לומר דדעת המגן אברקס ברמ"א הוא כך, הלא מדרבי משה מוכח להדיא, וכן
בפרישה, דדעת המקדמי הוא דלא בעינן בה"א ובהא פתא רק כמלא אות קטנה,
דאם לא י"כ לא מקשה מירי שם, עיי"ש, ובכאן הלא נרשם ברמ"א בהנ"ח בשם
מקדמי, וכן פתח ביהדי בפרי"י מגדים במשפצות נקב דאף שכתב"י משה מצד
לומר דדעת הטור דהמאורי, מכל מקום בשלשון צריך סתם דדעת המקדמי, וכן
בפרישה השיג על הפרי"י משה ויסקי דגם דעת הטור דהמאורי דלא אסרין צורך
באות שנפסק, ואס"כ ממייל מוכח מהמארי ובא"ח ה' ובדומה די בשני כמלא
אות קטנה לבד, ונשעם בזה נראה פשוט, דקיים להו להנ"ל באות ה' ובדומה דזה
שענין בעצם, ולכן אין צורך להביא ראיה מהתינוק, דהתינוק אין מרגל בזה
התמונה, דכל אחר מוכח לכתחלה אות ארץ, והוא דומה דחיית שכתבאר גס"כ
לקמן בסעיף כה, דאין ראיה מהתינוק משום דאין מרגל בחי"ת של חטושות.
ומכל מקום בדיקבר אם הראוהו להתינוק דלא חפץ ולא טפח ולא נכל לקרותו יש
להתמיר בזה, כי ראיתי להשי"ר כנסת הגדולה שמצדד לומר דאפלו במקומות
דלא משגיחין על תינוק להקל על ידו משגיחין עליו להתמיר, עין שם. ואף
דבחי"ת של חטושות מבאר לקמן בסוף סעיף כה דקריאתו של תינוק לא מגביר
בזה, הינו משום דשם אין מרגל כלל בחי"ת של חטושות, דאפלו אם היה נקב
בתקונו היה קוראו בבי וי"ן, כמבאר בבית יוסף בסוף סימן לו, מה שאין כן
בענינו: * ואם לאו פסול. ולא מציינן לה מה שלמטה מהנקב או התפסס,
אפלו לא היה פריחה נכר להדיא ותינוק דלא חפץ ולא טפח קרי לה לאות: וכל
זה בלא תקון, אבל אם תקן את הפסוק, הדין בזה הכל כמו שבארנו בסמוך:
* נפסק. והוא הדין אם מתחלה כתב הסופר אות פשוט, ונפסק לו אם הוא
ארץ כשעור הראוי להיות, ואי אפשר לו להפיק וסנה שלא פסדן, מראה לתינוק,
ט"ו וא"ר ותדור רע"א: * הפשוטות. והוא הדין אם הפסק הוא בדי' שגנו קצר
ונפסק לנו אם הוא כשעורו, מראה האות לתינוק, אחרונים: * גזון וי"ו וי"ן.
עין בפרי"י מגדים שפסקם לומר דבין שפסק די כמלא אות קטנה, דבמה שפנו
עובר משני הצדדים מוכח שאינו יד, והוא כחדושי רע"א. ועין בנדר"א פנים
בהלכות קריאת התורה ובשפרי"א פנים שהשוו שם וי"ו וי"ן לרי"ו לדינא⁷⁴, ועל-כ"פ
אם התינוק קראו ליידי אפלו פסול, ועין במה שכתבנו בסעיף טז בשם כנסת
הגדולה, ועין בבית יוסף בסימן לו באות וא"ו: * אם תינוק. עין בפרי"י מגדים

שער הציון

(נג) פרי"י מגדים:

מילואים הלכות תפילין סימן כח המשך מעמוד קודם

שרה ארת יט) שטוב שיעשה זאת בעצמו ולא יתן לאחר, משום חיוב המצוה.
(16) ובטעם הדבר ביאר השו"ע (יו"ד סי' שא ס"ט), כיון שהידים נוגעות בה והיא נכרכת על היד תמיד ומחממת אותה.

והקשר של ראש שהוא בצורת דליית, כתב הערוך השלחן (סי'ח) שיש שנהגו להניחו על המעברתא, כיון שהוא חלק מאותיות השם ואינו ראוי שיהיה מונח בתחתיתה.
(15) ומעשה זה של קיפול התפילין, כתב הבן איש חי (שנה א פ' חי

הלכות תפילין סימן לא לב המשך מעמוד 80

אם דעתו לחזור לחוץ לארץ, הורה (ישא יוסף א"יח סי' ו) שניחן בצינעא בביתו.

וכן סיפר הגר"מ שך (מובא בספר הזכרון מבקשי תורה עמ' תשל ואילך) שכשעלה לארץ הקודש הסתפק כיצד עליו לנהוג, ועלה ברעתו לומר שחייב הנחת תפילין איננו חייב המתחדש בכל יום אלא חייב תמיד, ורק מפני שאין לנו אפשרות לשומרן כראוי אנו מניחים אותן רק בזמן התפילה, ועל כן כשאנו יכול להניח מחמת המנהג, יש לו להניח אחר המועד כשיעור הזמן שהיה מניח בחוץ לארץ, וכשבא לפני הגר"ז סולוביצקי אמר לו הגר"ז שכן נכון לעשות, וכך גם הורה משמו הגר"א פינקל (מוריה, אב תשל"ג מהגר"א נבצל, וכן הובא בקובץ הוספות להגשי"פ מבית לוי עמ' קסז) שכשהגיע הגר"ז לירושלים הורה לבנו שכיון שבירושלים היה המנהג שלא להניח, אם כן אין צריכים להניח. ובפנינו רבנו הגר"ז (עמ' סב) הביא, שהגר"ז אמר שאין זה דבר התלוי במנהג אלא מחלוקת הפוסקים.

מאידך, הביא הגר"מ גרוס בשם הגר"מ שך (תל תלפיות קובץ נו עמ' פח) שהורה לו הגר"ז מלצר להמשיך ולהניח בחול המועד, וכן הורה הגר"מ שך להניח.

ולגבי מי שעבר מארץ ישראל לחוץ לארץ, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' ה) שניח תפילין ולא יברך עליהן.

ומי שאבותיו נהגו להניח תפילין בחול המועד, ורצה לשנות ממונהגם, כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא ג ח"א סי' רמז) שאסור לו לשנות ממונהג אבותיו. ובשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' פח) כתב שאין בזה משום 'אל תטוש', משום שדין זה אינו שייך אלא בדבר של חומרא, אך לא בדבר שנחלקו בו הפוסקים.

מערכת חול המועד אות יד): "בספר משנה ברורה לידידי הגאון מאיר הבהן אבדיק ראדין יצ"ו, כתב בלשון 'אין נכון', משום שאין ודאי לו שהעושה משום ספק עובר משום לא תתגודדו, ובשו"ת אגרות משה (א"יח ח"ה סי' כד אות ו) ביאר בכוונת המשנ"ב, שמשום שידוע לכולם שיש בכך שני מנהגים והרי זה כדבר שרשות בידו איך לנהוג, אין בכך איסור של 'לא תתגודדו', והוסיף, שבבית הכנסת שצריך רשות להיות ש"ץ, חייב הש"ץ להניח תפילין כמנהג סתם האנשים שבבית הכנסת הזה, אבל בבית הכנסת שלכל אחד יש רשות להיות ש"ץ, אין צריך הש"ץ להיות מאלו המניחים תפילין.

[משנ"ב ס"ק ח]

וצבור שנהגו להניח תפילין אין להם לשנות מנהגם⁶³.

(14) והבא ממקום שנהגו להניח תפילין למקום שנהגים שלא להניח, ונשתקע שם, הורה הגר"ז איערבך (ספר יום טוב שני בהלכותו פרק אחרון סי', הובא בהליכות שלמה תפלה פ"ד סי'כ) שיעשה כמנהג מקומו החדש, ואינו צריך להניח, אלא שאם ירצה יניח בצינעא בלא ברכה, ויתנה שאם הלכה כדעת המחייבים להניח תפילין הרי הוא מניח לשם מצוה, ואם לאו הרי הוא מניח לשם מלבוש בלבד, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"יח ח"ד סי' קה אות ה) שהבא מחוץ לארץ לארץ ישראל אינו צריך להניח, ואם רוצה יניח בצינעא בלא ברכה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יא) כתב, שמי שעלה לארץ ישראל ואינו מניח תפילין, אינו נחשב כעובר על מנהג אבותיו, כי כל המנהג לא התקבל אלא בחוץ לארץ. והגר"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפילין סלי"א) הורה שאין להניח, אמנם

הלכות תפילין סימן לב המשך מעמוד מד

אחר הכתיבה, אבל אם כבר בתחילת הכתיבה היה נקב, פסולה האות משום שאינה מוקפת גויל.

[ביה"ל שם]

כי כתב ששהור סובר קמרוץ ואשון של הבית יוסף ולכן בעיני דוקא קל הלל⁶⁴.

(65) וכדיבאר הדרך החיים, שכל שהנקב ממלא את כל החלל הרי זה דומה לנגיעת אות באות, מאחר שאין קלף בין גג האות ליריבה.

(63) ובאופן זה, כתב לקמן (סוף משנת סופרים, כללי מוקף גויל) שאין חיסרון משום 'שלא בסדר', וכדי שתהיה האות מוקפת גויל, מספיק במה שיתקן הדבר אחר כך.

[ביה"ל ד"ה אבל]

וענין פסדי קנדים וקנדי-החיים דנה לא קאי רק לתרוץ א' של הבית יוסף⁶⁴.

(64) שחקשה הביי איך מכשירים בנפסקה שום אות בנקב והלא אינו מוקף גויל, ותירץ על זה שני תירוצים: א. שדין מוקף גויל הוא רק בנגיעת אות לאות ולא בנקב. ב. שאין כשר בנקב אלא אם כן ניקב

